

SPECIALLÆGEKLINIK
for Børn & Unge
v/ Line Cleemann

Tidlig pubertet

Normal pubertet

Puberteten indtræder, når det overordnede hormoncenter i hjernen (hypothalamus og hypofyse) aktiveres og starter produktionen af signalhormonet GnRH. Det stimulerer til produktion og udskillelse af kønshormoner. Begyndende pubertet viser sig ved udvikling af bryster hos piger og vækst af testikler hos drenge.

Hvad er for tidlig pubertet?

Hos piger defineres for tidlig pubertet som:

- begyndende brystvækst og/eller kønsbehåring før 8-årsalderen eller
- menstruation før 10-årsalderen

Hos drenge defineres for tidlig pubertet som:

- forstørrede testikler og/eller kønsbehåring før 9-årsalderen

Væksthastigheden kan være stærkt øget, eller der kan være forhøjede værdier af kønshormoner.

Hvad er symptomerne på for tidlig pubertet?

Hos piger er symptomerne på for tidlig pubertet begyndende udvikling af bryster før 8-årsalderen eller menstruation før 10-årsalderen. Hos drenge er det begyndende vækst af testiklerne før 9-årsalderen.

Hvilke symptomer skal du være særlig opmærksom på?

Tidlig udvikling af bryster, kønsbehåring eller menstruation er tegn på tidlig pubertet hos piger. Tidlig vækst af pung/testikler og senere af penis samt tidlig kønsbehåring er de typiske tegn hos drenge.

Hvordan stilles diagnosen?

Lægen vil spørge om tidlig pubertet ligger til familien? Hvornår startede forældrenes pubertet? Hvor høje er forældrene blevet? Hvor hurtigt har det udviklet sig?

Det er vigtigt at finde ud af, om der er tegn på accelereret vækst, dvs. om barnet pludselig er begyndt at vokse hurtigere. Der tages et røntgenbillede af venstre hånd, som kan vise, om knoglemodningen (knoglealderen) er øget i forhold til den egentlige alder (fremskreden). Dette kan være tegn på for tidlig pubertet. Blodprøver, hvor man måler kønshormonerne er afgørende for at kunne stille diagnosen. Hvis lægen samlet mistænker for tidlig pubertet, kan det være relevant at henvise barnet til videre undersøgelse i den nærmeste børne- og ungeafdeling, som varetager dette.

Hvad skyldes for tidlig pubertet?

For tidlig pubertet inddeles i en central og en perifer type. Den centrale type er knyttet til udskillelsen af de overordnede kønshormoner FSH og LH fra hypofysen i hjernen. Den perifere type har ingen sammenhæng med udskillelsen af FSH/LH fra hjernen. I op til 90 % af tilfældene kender man ikke årsagen til, at piger får den centrale type af for tidlig

pubertet. Hos drenge er underliggende sygdomme hyppigere skyld i for tidlig pubertet end hos piger. Disse sygdomme kan bl.a. være forstyrrelse i binyrernes hormondannelse eller svulster i og nær hypothalamus/hypofyse i hjernen.

Er for tidlig pubertet arveligt?

Genetiske, ernæringsmæssige og miljømæssige faktorer spiller en afgørende rolle for, hvornår puberteten starter hos den enkelte. Man kender en række gener, der påvirker tidspunktet for pubertetsens start, men man forstår endnu ikke fuldt ud, hvordan de enkelte gener virker.

Hvordan behandler man for tidlig pubertet?

Mange tilfælde af for tidlig pubertet går i sig selv igen eller stopper op, så behandling ikke er nødvendig. Derfor ses tiden ofte an. Behandling af central type af for tidlig pubertet består i en indsprøjtning med et GnRH-lignende præparat (et hormon) hver 24. uge. Når barnet får medicinen, bremses pubertetsudviklingen. Behandling af perifer type af for tidlig pubertet består i at behandle den underliggende sygdom.

Hvad kan jeg selv gøre?

Forældre kan selv holde øje med tegn på tidlig pubertet. Hos piger: brystudvikling og/eller kønsbehåring før 8-årsalderen. Hos drenge: testikelvækst og/eller kønsbehåring før 9-årsalderen.

Hvordan udvikler sygdommen sig?

Tidlig pubertet fører til tidlig første menstruation og lav sluthøjde, fordi vækstzonerne i knoglerne lukker sig for tidligt. Det er også vist, at for tidlig pubertet kan påvirke barnets psykologiske og sociale udvikling. Ved tidlig diagnose og behandling af for tidlig pubertet er der gode muligheder for, at barnet undgår lille sluthøjde. Behandlingen med GnRH-analog har få eller ingen bivirkninger (rødme og hævelse ved indstikssted, byld uden bakterier (steril absces), allergi overfor indholdsstoffet og vægtøgning).

Hvor hyppig er for tidlig pubertet?

For tidlig pubertet er en forholdsvis sjælden tilstand (1:5.000-1:10.000). Der er langt flere piger end drenge, der får for tidlig pubertet. I Danmark får 0,2 % piger for tidlig pubertet og mindre end 0,05 % drenge.

Kilde: Sundhed.dk